

Own Your SECAP

Platformas rīka

Pielāgošanās klimata pārmaiņām

lietošanas instrukcija

Autori	Paula Biseniece, Marika Rošā, Anda Jēkabsone (Ekodoma)
Izplatīšanas līmenis	Publisks
Datums	15.07.2023
Versija	V1

Saturs

Ievads	3
1. Monitoringa pārskata izveide	4
1.1. Monitoringa pārskata izveide pirmo reizi	4
1.2. Atkārtota monitoringa pārskata izveide – datu importēšana.....	6
2. Pārskata aizpildīšana	7
2.1. Pirmais solis: identificējam skartos sektorus	7
2.2. Otrais solis: identificējam nozīmīgākos riskus	8
2.3. Trešais solis: definējam ievainojamību	8
2.4. Ceturtais solis: nosakām pasākumus	10
2.5. Piektais solis: veidojam kopsavilkumu	10
Kontakti	12

Ievads

Pēdējos gados pašvaldības Latvijā aktīvi izstrādā Ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plānus, kuri ietver arī sadaļu par pašvaldību spēju un nepieciešamību nodrošināt pielāgošanos klimata pārmaiņām. Tajā var atrast informāciju par aktuālo situāciju un sektoriem, kurus klimata riski visvairāk apdraud pašvaldības teritoriju. Plāns ietver arī pašvaldības identificētos pasākumus, kā tā plāno pielāgot pašvaldības teritoriju klimata pārmaiņām un mazināt klimata pārmaiņu radītās sekas.

Projekta OwnYourSECAP¹ ietvaros esam papildinājuši Enerģijas monitoringa platformu (vairāk par platformu: www.energoplanosana.lv) ar jaunu moduli – *pielāgošanās klimata pārmaiņām monitorings* (turpmāk – klimata modulis), lai pašvaldības varētu uzsākt un ieviest pielāgošanās pasākumu ieviešanas un īstenošanas procesa uzraudzību. Šis modulis ir ērts un viegli pārskatāms rīks, kurā jebkura pašvaldība var uzsākt veidot datu uzskaiti ne tikai par pielāgošanās pasākumiem, sekot līdz to efektivitātei, bet arī saprast, kuri sektori ir prioritāri – kuras ir pašvaldības neaizsargātās vietas, piemēram, krastu zonas erozija vai ekonomiskie zaudējumi lauksaimniecībā ilgstoša sausuma un karstuma dēļ utt.

Klimata modulī tiek uzraudzīti sektori, riski, indikatori un pasākumi. Katru sektoru skar kāds no riskiem un bieži vieni un tie paši riski var ietekmēt vairākus sektorus. Ievainojamības indikatori, savukārt, tiek atlasīti ar mērķi izmērīt, vai pašvaldības ieviestie pasākumi palielina pašvaldības klimatnoturību. Indikatorus izmanto, lai uzraudzītu un kvantificētu riska ietekmi uz sektoru. Pasākumu jēga ir mazināt ievainojamību pret riskiem un novērst un mazināt risku radītās sekas, ko atspoguļo indikatoru vērtības.

¹ vairāk par projektu: www.plano.lv un www.ownyoursecap.eu

1. Monitoringa pārskata izveide

1.1. Monitoringa pārskata izveide pirmo reizi

Piekļuve klimata modulim tiek nodrošināta energopārvaldniekam un/vai personai, kurai ir piešķirtas tiesības ievadīt pārskatu. Vislabāk būtu, ja pārskatu veidotu vides vai civilās aizsardzības speciālists, kura viens no pienākumiem ir ar pielāgošanos klimata pārmaiņām saistīto jautājumu risināšana pašvaldībā. Ja pašvaldībai nav jau izveidots konts Enerģijas monitoringa platformā, lūdzu, rakstiet uz e-pastu: platforma@ekodoma.lv ar aicinājumu Jūsu pašvaldībai izveidot kontu un pieeju šim modulim.

Monitoringa pārskata periods ir viens kalendārais gads.

Lai izveidotu pirmo pārskatu, spiediet “Pievienot pārskatu” un ievadiet prasītos monitoringa pārskata pamatdatus.

Izveidojot jaunu pārskatu, ir jāievada šādi pamatdati:

- Pārskata nosaukums.
- Monitoringa sarežģītības līmenis.

Jums ir iespēja izvēlēties vienu no 3 sarežģītības līmeņiem: iesācējs, pieredzējis vai eksperts. Monitoringa sarežģītības līmeņa izvēle nosaka risku un sektoru skaitu, par kuriem ievadīsiet turpmāk datus: izvēloties iesācēja līmeni, tie būs 2, pieredzējušajai pašvaldībai - 4 un eksperta līmeņa pašvaldībai tie ir 6 risku veidi un sektori.

- Monitoringa gads.

Jums ir iespēja izvēlēties monitoringa pārskatu sagatavot par tekošo gadu, iepriekšējo vai nākamo gadu.

- Atbildīgā persona par monitoringu.

Norādiet personu, kas ir atbildīga par monitoringa pārskata sagatavošanu.

- Riski.

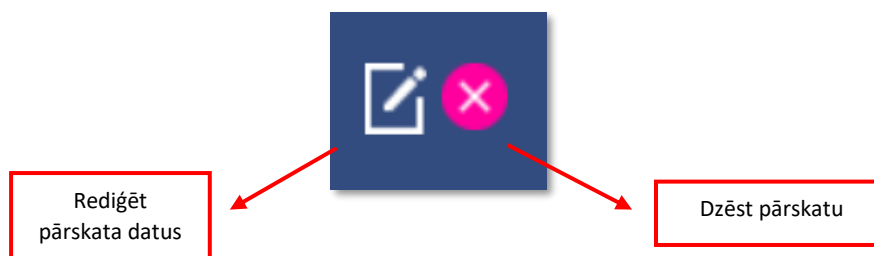
Atlasiet tos klimata pārmaiņu riskus, kas ir nozīmīgākie un aktuālākie Jūsu pašvaldībai un ar kuriem saistītie pasākumi tiks ieviesti un uzraudzīti. Tālākā pārskata veidošanas procesā būs pieejami tikai šie izvēlētie riski. Pārskatā ir definēti nozīmīgākie riski, no kuriem varat izvēlēties:

- ārkārtīgi augsta temperatūra;
- ārkārtīgs aukstums;
- ekstremāli nokrišņi;
- plūdi un jūras līmeņa celšanās;
- sausums;
- vētras;
- meža ugunsgrēki;
- citi.

Kad pārskata pamatinformācija ir savādīta, spiediet “Saglabāt” un pārskats tiks saglabāts, atvērsies saraksta skats ar visiem Jūsu pašvaldības izveidotajiem monitoringa pārskatiem. Izveidotos pārskatus Jums ir iespēja rediģēt vai dzēst.

Nr.	Pārskata nosaukums	Monitoringa līmenis	Monitoringa periods	Atbildīgais
4	2022/2	Pieredzējis	2022	Enerģopārvaldnieks
5	2023/3	Iesācējs	2023	Enerģopārvaldnieks

Nospiežot uz pogas “Rediģēt”, atvērsies pārskata informācija, kur var labot – nosaukumu, līmeni, gadu, atbildīgo un riskus.

Nospiežot uz pogas pa labi “Dzēst”, atvērsies papildus lodziņš, kas brīdina par pārskata dzēšanu. Vēlreiz nospiežot “Dzēst”, pārskats tiks neatgriezeniski izdzēsts.

1.2. Atkārtota monitoringa pārskata izveide – datu importēšana

Veidojot pārskatu atkārtoti par kādu citu gadu, tajā ir iespējams importēt pārskata datus no citu gadu pārskatiem. Lai to izdarītu, spiediet “Pievienot pārskatu” un nākošajā solī atlasiet gadu, kura datus vēlaties importēt jaunajā monitoringa pārskatā.

The screenshot shows a mobile application interface for creating a new climate monitoring report. The title is 'Izveidot jaunu pielāgošanās klimata monitoringa pārskatu'. There are two main options: 'Importēt iepriekšējo gadu pārskatu' (Import previous year's report) and 'Izveidot pārskatu manuāli' (Create report manually). The 'Importēt' option includes a dropdown menu for 'Iepriekšējā pārskata gads' (Previous report year) and an 'IMPORTĒT PĀRSKATU' button. The 'Izveidot manuāli' option has an 'IZVEIDOT PĀRSKATU' button. A red arrow points to the 'Importēt' option.

Tālāk nepieciešams ievadīt pārskata nosaukumu, gadu un atbildīgo jaunajam pārskatam. Ja jaunajam pārskatam nepieciešams nomainīt monitoringa sarežģītības līmeni, to var izdarīt, rediģējot izveidoto pārskatu (nospiežot uz pogas “Rediģēt”).

Nr.	Pārskata nosaukums	Monitoringa līmenis	Monitoringa periods	Atbildīgais
4	2022/2	Pieredzējis	2022	Enerģopārvaldnieks
5	2023/3	Iesācējs	2023	Enerģopārvaldnieks

Svarīgi! Ņemiet vērā, ka, mainot konkrētā pārskata monitoringa sarežģītības līmeni uz zemāku, piemēram, no pieredzējušas uz iesācēju, daļa importēto datu tiks dzēsti!

Lai palīdzētu Jums saprast, kādi dati daudzviet pārskatā ir jāievada, prasītajam parametram blakus ir dots paskaidrojošs apraksts, kas parādās, ja peles kursoru novieto virs ikonas.

2. Pārskata aizpildīšana

Kad ir izveidots jauns pārskats, spiediet uz jaunizveidotā pārskata rindiņas:

Nr.	Pārskata nosaukums	Monitoringa līmenis	Monitoringa periods	Atbildīgais
4	2022/2	Pieredzējis	2022	Enerģopārvaldnieks
5	2023/3	Iesācējs	2023	Enerģopārvaldnieks

Monitoringa pārskatu veido 5 sadaļas: klimata pielāgošanās monitoringa skartie sektori, katram sektoram atbilstošie riski, katram riskam atbilstošie ievainojamības indikatori (skaitliskas aplēses), novēršanas pasākumu parametri un pārskata kopsavilkums.

Pielāgošanās klimata pārmaiņām monitoringa pārskats

Sektori
Riski
Ievainojamība
Pasākumi
Kopsavilkums

2.1. Pirmais solis: identificējam skartos sektorus

Šajā solī Jums ir jāatlasa sektori, kurus visvairāk šobrīd ietekmē klimata pārmaiņas Jūsu pašvaldībā un iekļausiet klimata pielāgošanās monitoringa pārskatā. Sektorus varat izvēlēties no dotā saraksta:

- ēkas;
- transports;
- enerģētika;
- ūdens;
- atkritumi;
- zemes izmantošanas plānošana;
- lauksaimniecība un mežsaimniecība;
- vide un bioloģiskā daudzveidība;
- veselība;
- civilā aizsardzība un ārkārtas situācijas;
- tūrisms;
- citi.

Kā jau minējām augstāk, ja izvēlēsieties, piemēram, *iesācēja* sarežģītības līmeni, tad Jums būs iespēja izvēlēties 2 sektorus. Jo augstāks monitoringa sarežģītības līmenis, jo vairāk sektorus varat izvēlēties un iekļaut pārskatā. Izvēlieties visus vajadzīgos sektorus un spiediet “Tālāk”.

2.2. Otrais solis: identificējam nozīmīgākos riskus

Nākamais solis ir iepriekš izvēlēto sektoru un risku savietošana. Zem katra sektora izvēlieties kādu no dotajiem riskiem (izvēlnē parādīsies tikai tie riski, kurus ievadījāt pārskata izveides brīdī). Nospiežot uz “Pievienot risku”, parādīsies papildus rindiņa. Risku skaits ir atkarīgs no iepriekš noteiktā monitoringa sarežģītības līmeņa, tāpēc, ja pogas “Pievienot risku” nav, ir ievadīts maksimālais risku skaits šajā līmenī. Kad visi riski savadīti, spiediet “Tālāk”.

Piezīme: katram sektoram ir jāievada vismaz viens risks.

2.3. Trešais solis: definējam ievainojamību

Trešais solis ir ievainojamības izvērtējums, kur katram riskam var izvēlēties tā indikatoru, noteikt bāzes vērtību, mērvienību un piezīmes, ja nepieciešams.

Riski	Ievainojamības indikators	Bāzes vērtība	Mērvienība	Piezīmes
Ārkārtīgi augsta te...	Indikators	Bāzes vērtība	Mērvienība	Piezīmes

Jums ir iespēja izvēlēties šādus ievainojamības indikatorus:

- Vidējais laika periods (stundās), kad netiek nodrošināta sabiedrisko pakalpojumu izpilde (enerģijas/ūdens

- apgāde, sabiedriskā transporta satiksme, civilās aizsardzības/avārijas dienesti u.c.).
- Dienu skaits, kad notiek sabiedrisko pakalpojumu pārtraukumi (enerģijas/ūdens apgāde, veselības/civilās aizsardzības/avārijas dienesti, atkritumu apsaimniekošana).
 - Tiešie gada ekonomiskie zaudējumi € (piemēram, tirdzniecības/ lauksaimniecības/ rūpniecības/ tūrisma sektorā) ekstrēmu laikapstākļu dēļ.
 - Platība, kas ir nepieejama ārkārtas situācijās (piem., ugunsdzēsējiem), %.
 - Virsmu ar necaurīdīgu segumu platība, %.
 - Ēkas, kas celtas pēc 1999. gada, %.
 - Ēkas, kas celtas pēc 1979. gada, %.
 - Iedzīvotāju skaits, kas dzīvo pārvietojamos mitekļos.
 - Iedzīvotāji, kas ir 65 gadus veci vai vecāki, %.
 - Iedzīvotāji, kas ir 18 gadus veci vai vecāki, %.
 - Iedzīvotāji, kuri īrei tērē vairāk nekā 50% no ienākumiem, %.
 - Hroniski slimo iedzīvotāju procentuālais daudzums (12 atsevišķas slimības).
 - Dzeramā ūdens kvalitāte.
 - Pieejamo akūtās aprūpes slimnīcu gultu skaits uz 1000 iedzīvotājiem.
 - Iedzīvotāji ar veselības apdrošināšanu, %.
 - Platība, ko klāj koku lapotne.
 - Ēku skaits applūstošās palienēs.
 - Iedzīvotāju skaits, kas dzīvo applūstošās palienēs, %.
 - Ceļu daudzums applūstošās teritorijās, km.
 - Mežu ugunsgrēku skaits gadā.
 - Mežu ugunsgrēkos cietušās platības.
 - Mežu ugunsgrēkos cietušo iedzīvotāju skaits.
 - Platības, kas cietušas sausuma periodu laikā, ha.
 - Dienu skaits gadā ar stipru sausumu.
 - Platības, kas cietušas sausuma periodu laikā, %.
 - Nokrišņu daudzums, mm.
 - Maksimālā temperatūra karstuma periodā, °C.
 - Iespējamās darba stundas, kas zaudētas karstuma dēļ.
 - Ar karstumu saistītā mirstība.
 - Mājsaimniecību procents ar gaisa kondicionētāju.
 - Zaļās zonas īpatsvars pilsētu teritorijās, %.
 - Ekstrēmu laikapstākļu notikumu letalitāte.
 - Iedzīvotāji, kas dzīvo teritorijās, kas nav augstāk par 1 m virs jūras līmeņa, %.
 - Seguma virsmas temperatūras samazinājums, %.
 - Jumta virsmas temperatūras samazinājums, %.
 - Fasādes virsmas temperatūras samazinājums, %.
 - Ūdenstilpju īpatsvars, %.
 - Dabas liegumu un aizsargājamo teritoriju īpatsvars, %.
 - Apbūves blīvums.
 - Aizsargājamās teritorijas lielums, %.
 - Atjaunotās platības, %.
 - Ilgtspējīgi apsaimniekotās platības, %.
 - Ūdenstilpju stāvoklis.
 - Zaļo zonu pieejamība.
 - Iedzīvotāju informētība par klimata pārmaiņu riskiem.
 - Klimata datu avotu kvalitāte.
 - Konsultāciju procesa kvalitāte par klimata pārmaiņām.
 - Cits.

Kvalitatīvos un kvantitatīvos indikatorus var mērīt, izmantojot pašu izvēlētu sistēmu un mērvienības, piemēram, iedzīvotāju informētību var raksturot ar pašu definētu 10 balļu skalu, organizēto

informētības pasākumu skaitu vai ar vārdisku raksturojumu, t.i., “apmierinoši”, “neatbilst prasībām”, utt. Vēlams vērtēšanas sistēmu aprakstīt piezīmēs.

Izvēloties indikatoru “Cits”, atvērsies papildus lodziņš, kurā varat ievadīt jebkuru pašu definētu indikatoru manuāli. Pēc tam spiediet “Tālāk”.

2.4. Ceturtais solis: nosakām pasākumus

Ceturtais solis ir pasākumu atlase, kur varat definēt risku mazinošos un pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumus, tai skaitā dabā balstītos risinājumus.

Par katru pasākumu jāievada šāda informācija:

- pasākuma nosaukums: to ievada manuāli;
- galvenais skartais sektors: uz kuru no ietekmētajiem sektoriem pasākums ir mērķēts;
- citi saistītie sektori: šajā solī var atlasīt vēl citus sektorus, ko pasākums ietekmē, vai arī nenorādīt nevienu citu;
- saistītie indikatori: jāizvēlas, kāds no trešajā solī nedefinētajiem ievainojamības indikatoriem;
- pasākuma ieviešanas termiņš: ieviešanas termiņš var būt jebkurš gads, tai skaitā ne tikai pārskata gads, ja pasākuma ieviešana prasa ilgāku laiku,
- pasākuma ieviešanas statuss: jānorāda, vai pasākums ir uzsākts ieviest, tiek tikai plānots uzsākt ieviešanu, vai arī jau ieviests vai atcelts;
- piezīmes, ja nepieciešams.

Papildus pasākumus var pievienot, spiežot apakšējā kreisajā pusē pogu “Pievienot pasākumu”. Beigās spiediet pogu “Tālāk”.

Pasākums	Sektors	Citi saistītie sektori	Saistītie indikatori	Ieviešanas termiņš	Statuss	Piezīmes
Nosiltināt m.	Ēkas	Sektors	Tiešie gada ekono...	2024	Uzsākts	Piezīmes
Nostiprināt c	Civīlā aizsardzība ...	Ūdens, Zemes izm...	% platība, kas ir n...	2024	Plānots	Piezīmes

2.5. Piektais solis: veidojam kopsavilkumu

Kopsavilkumā izgenerējas 2 tabulas ar rādītājiem, kas tika savādīti iepriekšējos soļos:

- 1.tabulā tiek apkopotas (lietotājs tās var ievadīt un labot) ikgadējās indikatoru vērtības par identificētajiem riskiem skartajos sektors, kā arī tabulā tiek parādītas izmaiņas tendences un saistītie pasākumi:

Nr.	Sektors	Risks	Indikators	Vērtība (2021)	Vērtība (2022)	Bāzes vērtība	Mērvienība	Samazinājums/pieaugums	Saistītie pasākumi
1	Enerģētika	Ārkārtīgi augsta temperatūra	Mājsaimniecību procents ar gaisa kondicionētāju	25	30	20	%	↑	2
2	Transports	Plūdi un jūras līmeņa celšanās	Platība, kas ir nepieejama ārkārtas situācijās (piem., ugunsdzēsējiem), %	18	15	20	%	↓	

- 2.tabulā ir apkopoti identificētie pasākumi, to skartie sektori, saistītie indikatori, pasākuma ieviešanas termiņi, ieviešanas statuss un piezīmes:

Nr.	Pasākums	Sektors	Saistītie indikatori	Ieviešanas termiņš	Statuss	Citi saistītie sektori	Piezīmes
1	Pasākums 1	Transports	Dienu skaits, kad notiek sabiedrisko pakalpojumu pārtraukumi (enerģijas/ūdens apgāde, veselības/civilās aizsardzības/avārijas dienesti, atkritumu apsaimniekošana)	2024	Uzsākts		✖
2	Pasākums 2	Enerģētika	Mājsaimniecību procents ar gaisa kondicionētāju	2023	Ieviests		✖

1.tabulā, nospiežot rediģēšanas pogu rindiņas galā, iespējams pievienot iepriekšējo gadu vērtības konkrētajam indikatoram, kā arī izmainīt bāzes vērtību un mērvienību.

Nr.	Sektors	Risks	Indikators	Vērtība (2022)	Vērtība (2023)	Bāzes vērtība	Mērvienība	Samazinājums/pieaugums	Saistītie pasākumi	
1	Ēkas	Ārkārtīgs aukstums	Ēkas, kas celtas pēc 1979. gada, %			2	ēkas		1	
1	Ēkas	Ārkārtīgi augsta temperatūra	Jumta virsmas temperatūras samazinājums, %			1	%		2	

Nr.	Sektors	Risks	Indikators	Vērtība (2022)	Vērtība (2023)	Bāzes vērtība	Mērvienība	Samazinājums/pieaugums	Saistītie pasākumi	
1	Ēkas	Ārkārtīgs aukstums	Ēkas, kas celtas pēc 1979. gada, %	<input type="text" value="2"/>	<input type="text" value="2"/>	<input type="text" value="2"/>	ēkas		1	
1	Ēkas	Ārkārtīgi augsta temperatūra	Jumta virsmas temperatūras samazinājums, %			1	%		2	

Nr.	Sektors	Risks	Indikators	Vērtība (2022)	Vērtība (2023)	Bāzes vērtība	Mērvienība	Samazinājums/pieaugums	Saistītie pasākumi	
1	Ēkas	Ārkārtīgs aukstums	Ēkas, kas celtas pēc 1979. gada, %	2	2	2	ēkas	<>	1	
1	Ēkas	Ārkārtīgi augsta temperatūra	Jumta virsmas temperatūras samazinājums, %			1	%		2	

Tad, kad kopsavilkuma sadaļā ir savādīta visa papildus informācija un dati pārbaudīti, sagatavotā pārskata kopsavilkumu ir iespēja lejupielādēt *pdf* formātā, lapas apakšā spiežot pogu "Lejupielādēt".

Ja Jums ir kādi jautājumi vai ierosinājumi vai vēlaties izmēģināt arī citus moduljus platformā (vairāk par tiem šeit: <https://energoplanosana.lv/#moduli>), rakstiet mums uz e-pastu: platforma@ekodoma.lv. Būsim priecīgi par tiem Jums pastāstīt vairāk.

Kontakti

SIA "EKODOMA",

Noliktavas iela 3, Rīga, LV-1010,

tālrunis +371 67323212,

e-pasts: ekodoma@ekodoma.lv

©Ekodoma

EMP ir SIA "EKODOMA" īpašums. Visas EMP atrodamās radošās izstrādnes, ieskaitot dizainu, tekstus un programmatūras kodu ir SIA "EKODOMA" īpašums un autortiesību objekts, kā arī tas tiek aizsargāts Latvijas Republikas likumdošanā noteiktajā kārtībā. Jebkura EMP materiālu, attēlu un informācijas pārpublicēšana vai izmantošana komerciālos nolūkos ir aizliegta. Jebkura objektu, piemēram, diagrammu vai tekstu citās elektroniskajās vai drukātajās publikācijās kopēšana un izmantošana nav atļauta bez SIA "Ekodoma" piekrišanas.

©Ekodoma

Papildus informācijas avoti:

<https://plano.lv/>

<https://energoplanosana.lv/>

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības programmas Life saskaņā ar granta līgumu Nr. 101077109 Par šī dokumenta saturu ir atbildīgs tikai projekta OwnYourSECAP konsorcijs, un tas ne vienmēr atspoguļo Eiropas Savienības viedokli.